

**НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Кафедра цивільної та промислової безпеки**



## **УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ**

**Методичні рекомендації для самостійної роботи  
з навчальної дисципліни**

**Освітній ступінь «магістр»**

**спеціальність 263 «Цивільна безпека»**

**Освітня програма «Техногенна та промислова безпека в  
транспортній галузі»**

**Київ – 2021**

Друкується за рішенням кафедри  
Протокол від \_\_\_\_ \_\_\_\_\_ р. № \_\_\_\_  
засідання кафедри цивільної та промислової  
безпеки

**Рецензент: Мікосянчик О.О. - професор** цивільної та промислової безпеки

Управління в кризових ситуаціях. Методичні рекомендації для самостійної роботи з навчальної дисципліни. Спеціальність 263 «Цивільна безпека», освітня програма «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі». Освітній ступінь «магістр» / Уклад. Б.Д. Халмурадов

Методичні рекомендації для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» складено відповідно до освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр». Спеціальність 263 «Цивільна безпека», освітня програма «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі».

## ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Управління в кризових ситуаціях - навчальна дисципліна підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр». «Цивільна безпека», освітня програма «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі».

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» є підготовка фахівців здатних застосовувати на практиці теорію прийняття управлінських рішень і методи експертних оцінок; організовувати моніторинг в умовах кризових ситуацій та аналізувати його результати, розробляти прогнози розвитку ситуації; застосовувати математичні методи в процесі підготовки і ухвалення управлінських рішень в умовах кризи, застосовувати методи аналізу й оцінки ризику; розуміти проблеми стійкого розвитку, аналізувати ризики, що пов'язані з діяльністю людини, застосовувати методи раціоналізації діяльності з метою зниження антропогенного впливу на природне середовище й забезпечення безпеки особистості та суспільства; розробляти та надавати пропозиції (рекомендації) з підвищення рівня безпеки об'єкта.

У результаті вивчення дисципліни слухачі повинні:

### **знати:**

- законодавчу основу стосовно організації та функціонування системи моніторингу і прогнозування кризових ситуацій, Державної системи моніторингу довкілля;

- технічні засоби моніторингу небезпек;
- методи прогнозування кризових ситуацій;
- основні принципи проведення кореляційно-регресійного аналізу;
- методологічні основи обґрунтування та прийняття оптимальних управлінських рішень;
- класифікацію і основні методи прийняття рішень;
- основні математичні моделі прийняття рішень;
- області застосування методів прийняття рішень;
- методи дослідження операцій;
- експертні методи прийняття управлінських рішень;
- поняття ризику та його характеристики;
- характеристику ризикоутворюючих факторів;
- методи аналізу ризику;
- основні принципи прийняття управлінських рішень в умовах ризику;
- основні принципи основ антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

### **вміти:**

- застосовувати методи прогнозування кризових ситуацій;
- проводити парний регресійний аналіз;

- здійснювати постановку завдання;
- обирати метод прийняття рішень;
- формувати вимоги до інформації;
- будувати модель завдання;
- інтерпретувати отримані результати і розробляти рекомендації на їх основі;
- проводити аналіз ризикоутворюючих факторів;
- застосовувати методи оцінки ризику;
- використовувати методи прийняття рішень в умовах кризи
- застосовувати принципи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

## **1. Програма навчальної дисципліни**

**Змістовий модуль 1. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.**

**Тема 1.1 Концепція життєвого циклу (ЖЦ) підприємства та її використання в побудові системи управління**

Сутність концепції ЖЦ систем, що реально існують. Необхідність вивчення та прогнозування взаємовпливу ЖЦ продукції, технології, організаційної форми, підприємства, галузі тощо. ЖЦ конкурентної переваги та її роль у формуванні підприємства. Характеристика основних фаз ЖЦ підприємства.

**Тема 1.2. Кризові ситуації. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні причини криз.**

Поняття кризи, суть і зміст кризового стану. Внутрішні та зовнішні причини криз. Наслідки кризового стану

**Тема 1.3 Поняття, види, фази криз та управління кризою.**

Поняття, ознаки, види криз. Криза, як статичний процес. Кризові фази. Поняття управління кризою.

**Тема 1.4 Кризове управління та управління кризисом.**

Поняття кризового управління. Фактори, що характеризують кризу. Система управління кризовою ситуацією.

**Тема 1.5 Криза управління персоналом та організаційна криза**

Сутність та місце кризи управління персоналом в організації. Роль і місце персоналу у формуванні, ідентифікації та подоланні кризових явищ взагалі. Місце кризи персоналу у ланцюгу кризових явищ на підприємстві. Симптоми, причини та механізм формування кризи управління персоналом. Взаємозв'язок конфліктів та системної кризи підприємства; «людська

складова» у перетворенні кризових ситуацій у локальні кризи відповідних підсистем, а останніх — у системну стратегічну кризу підприємства.

### **Тема 1.6 PR-менеджмент**

Форми регулювання PR-деїльності. Основні вимоги до спеціалістів у зв'язку з громадськістю. Етика PR: основні документи та принципи. PR-спеціаліст, як менеджер. PR та креативність.

**Тема 1.7. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.**

Основні завдання управління в НС. Кризовий менеджмент та управління НС

**Модуль №2 «Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.»**

**Тема 2.1. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.**

Організація управління силами і засобами в умовах надзвичайних ситуацій, стратегія управління. Психологія управління. Організація управління.

**Тема 2.2. Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.**

Структура системи антикризового управління . Функції системи

**Тема 2.3. Органи управління, їх завдання по організації управління.**

Органи управління силами ліквідації НС. Організація управління силами реагування на НС.

**Тема 2.4. Організація заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення в умовах виникнення і поширення надзвичайної ситуації.**

Основні заходи органів управління силами реагування на НС. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.

**Тема 2.5. Дії органів управління та сил реагування на НС.**

Управління при введенні режиму підвищеної готовності.

**Тема 2.6. Особливості дій органів управління і сил реагування на НС у складних умовах обстановки**

Організація мір по забезпеченню життєдіяльності населення в умовах виникнення і розповсюдження НС. Основні заходи органів управління силами реагування на НС. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

1. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану.
2. Внутрішні та зовнішні причини криз. Наслідки кризового стану
3. Поняття кризового управління.
4. Фактори, що характеризують кризу.
5. Типи криз персоналу.
6. Основні завдання управління в НС.
7. Кризовий менеджмент та управління НС
8. Форми регулювання PR-діяльності.
9. Етика PR: основні документи та принципи.
10. PR-спеціаліст, як менеджер. PR та креативність.
11. Система моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій.
12. Державна система моніторингу довкілля: основна мета, принципи, суб'єкти. Взаємовідносини суб'єктів системи.
13. Моніторинг потенційно небезпечних об'єктів.
14. Методи прогнозування та їх класифікація.
15. Прогнозування методом найменших квадратів
16. Рівняння регресійної моделі.
17. Парний регресійний аналіз. Коефіцієнт кореляції.
18. Системний аналіз як основа теорії прийняття управлінських рішень.
19. Основні наукові категорії теорії прийняття рішень.
20. Організація управління силами і засобами в умовах надзвичайних ситуацій,
21. стратегія управління.
22. Психологія управління. Організація управління.
23. Структура системи антикризового управління. Функції системи.
24. Органи управління силами ліквідації НС.
25. Основні заходи органів управління силами реагування на НС.
26. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.
27. Управління при введенні режиму підвищеної готовності.
28. Особливості дій сил реагування на НС у особливих умовах

## ЛІТЕРАТУРА

### Базова:

1. Кодекс цивільного захисту України.
2. Постанова КМУ від 30 березня 1998 р. №391 «Положення про Державну систему моніторингу довкілля».
3. Наказ МНС України від 06.11.2003 р. №425 «Про затвердження Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів».
4. ДСТУ 3891-99 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.

5. Моніторинг надзвичайних ситуацій. Підручник / [Абрамов Ю.О., Грінченко Є.М., Кірючкін О.Ю. та ін.]. - Харків: АЦЗУ, 2005. - 530 с.
6. Основи управління в органах і підрозділах МНС України. Навчальний посібник. / За ред. канд. психол. наук, доцента В.П. Садкового. -Харків: УЦЗУ, 2009. - 367 с.
7. Обеспечение мероприятий и действий сил ликвидации чрезвычайных ситуаций: учебник в 3-х частях: часть 2 . Инженерное обеспечение мероприятий и действий сил ликвидации чрезвычайных ситуаций: в 3-х книгах: книга 2. Оперативное прогнозирование инженерной обстановки в чрезвычайных ситуациях. / Под общ. ред. С.К. Шойгу / [Г.П. Саков, М.П. Цивилев, И.С. Поляков и др.]. - М.: ЗАО «ПАПИРУС», 1998. - 166 с.
8. Рабочая книга по прогнозированию / [Бестужев-Лада И.В., Саркисян С.А., Минаев Э.С. и др.]. - М.: Мысль, 1982. - 426 с.
9. Лисичкин В.А. Теория и практика прогностики / В.А. Лисичкин. - М.: Дело, 1998. - 816 с.
10. Общая теория рисков: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Я.Д. Вишняков, Н.Н. Радаев. - 2-е изд. испр. - М.: Издательский центр «Академия», 2008. - 368 с.
11. Таха Х.А. Введение в исследование операций / А.Х. Таха // Седьмое издание. - М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. - 903 с.
12. Шикин Е.В. Математические методы и модели в управлении / Е.В. Шикин, А.Г. Чхартишвили. - М.: Дело, 2000. - 431 с.
13. Основы теории пожарных рисков и ее приложения: Монография / [Н.Н. Брушлинский, С.В. Соколов, Е.А. Клепко и др.]. - М.: Академия ГПС МЧС России, 2012. - 192 с.
14. Саати. Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати. - М.: Радио и связь, 1993. - 278 с.
15. Абрамов Ю.А. Основы мониторинга и управления в условиях чрезвычайных ситуаций / Ю.А. Абрамов, В.Е. Россоха, В.В. Тютюник, В.Н. Чучковский, Р.И. Шевченко]. - Харьков: АГЗУ, 2005. - 257 с.

#### **Додаткова:**

16. Боровков Л.Л. Математическая статистика / Л.Л. Боровков. - М.: Наука, 1984. - 476 с.
17. Вентцель Е.С. Вероятностное прогнозирование деятельности человека / Е.С. Вентцель - М.: Наука, 1977. - 267 с.